

13.5.2025

Hahmotelmaa toimenpiteistä jotka edistävät valittujen indikaattoreiden suotuisaa kehitystä

Maisemapiirteiden indikaattori: Hyvin monimuotoisia maisemapiirteitä omaavan maatalousmaan osuus

Kuvaus: Hyvin monimuotoiset maisemapiirteet, kuten suojakaistat, pensasaidat, yksittäiset puut ja puuryhmät, puurivit, pellonpientareet, palstat, ojat, purot, pienet kosteikot, terrassiviljelmät, kiviröykkiöt, kiviadat, pienet lammikot ja kulttuurilliset erityispiirteet ovat maatalousympäristössä esiintyvän pysyvän luonnollisen tai osittain luonnontilaisen kasvillisuuden osatekijöitä, jotka tarjoavat ekosysteemipalveluja ja tukevat luonnon monimuotoisuutta.

Tätä varten maisemapiirteisiin saa kohdistua mahdollisimman vähän kielteisiä ulkoisia häiriöitä turvallisten elinympäristöjen tarjoamiseksi erilaisille taksoneille, minkä vuoksi niiden on täytettävä seuraavat edellytykset:

- a. ne eivät voi olla maatalouden tuotantokäytössä (mukaan lukien laidun- tai rehutuotanto), paitsi jos tällainen käyttö on tarpeen luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi [...], ja*
- b. niitä ei pitäisi käsitellä lannoitteilla eikä torjunta-aineilla, lukuun ottamatta vähäisen tuotantopanoksen käsittelyä kuivalannalla.*

Kesantoa, myös väliaikaista, voidaan pitää hyvin monimuotoisena maisemapiirteenä, jos se täyttää toisen kohdan a ja b alakohdassa esitetyt kriteerit. Kestäviin peltometsäviljelyjärjestelmiin kuuluvia tuottavia puita tai pysyväällä nurmella oleviin laajoihin vanhoihin hedelmätarhoihin kuuluvia puita ja pensasaitojen tuotantoelementtejä voidaan myös pitää hyvin monimuotoisina maisemapiirteinä edellyttäen, että ne täyttävät toisen kohdan b alakohdassa esitetyn kriteerin ja korjuu tapahtuu vain silloin, kun se ei vaaranna luonnon monimuotoisuuden korkeaa tasoa.

Miten maisemaindikaattorin arvo muodostuu?

Ennallistamisasetuksen maisemapiirreindikaattori koostuu kahdesta aineistosta (LUCAS-seuranta ja rakennetutkimuksen kesantoala) sekä valinnaisesta kansallisesta lisäaineistosta. Mahdollisuus kansallisen lisäaineiston hyödyntämiseen vaikuttaa epätodennäköiseltä, jolloin indikaattorin kehitys todettaisiin vain LUCAS-seurannan ja kesantoalan perusteella. Molemmat yhtä suurella painoarvolla.

Luonnonvarakeskus tuottaa Eurostatille aineiston kesantoaloista. Tässä raportoinnissa kesannoiksi luetaan tällä hetkellä kasvikoodit: luonnonhoitopellot, ruisvirna, saneerauskasvit, öljyretikat, samettikukat, liuskakoisot, morsingot, sikurit, viherlannoitusnurmet, kesannot, monimuotoisuuspellot, suojavyöhykkeet, lintupellot. LUCAS-seurannassa indikaattorin arvoa muodostaa maisemapiirrettä edustavien osapisteiden määrä kullakin seurantaruuuilla. Ruuduilta ei voi tunnistaa alle 1 m levyisiä maisemapiirteitä. Maisemapiirteiksi ei lueta yli 0,5 ha suuruisia piirteitä, eikä yli 20 m leveitä piirteitä. Kesantoala ja seurantaruuutujen maisemapiirreala suhteutetaan käytössä olevan maatalousmaan määrään.

Kommentoinut [A(1)]: Näillä on hyvin vähän tekemistä biodiversiteetin kannalta merkittävien maisemapiirteiden kanssa.

Millä keinoilla maisemaindikaattorin arvo voisi Suomessa muuttua?

Kun kyse on pienialaisten piirteiden lisäämisestä maisemaan, voi kaiken kaikkiaan olla haastavaa saada muutos näkymään LUCAS-otannan seurantapisteillä. Monet maisemapiirteiksi luettavat piirteet ovat sellaisia, että niitä on ylipäättään vaikeaa lisätä maisemaan tämän indikaattorin edistämiseksi. Tällaisia ovat mm. ojat, purot, kivet ja kiviroykkiöt. Voidaan toki tarvita toimenpiteitä näiden säilyttämiseksi maisemassa, jotta indikaattorin arvo ei alenisi nykytilanteesta. Osa maisemapiirteiksi luettavista taas eivät ole suomalaiselle maaseutumaisemalle ominaisia piirteitä, kuten terrassiviljelmät, kiviadat tai pensasaidat.

Piennarala luetaan indikaattoriin, jos se on yli 1 m leveä. Alle 1 m piennarten leventäminen voisi siten kasvattaa indikaattoria, sillä se toisi nykyiset alle 1 m leveät pientareet näkyviin indikaattorissa. Valtaosaa lohkoista ympäröi jonkinlainen piennar, jolloin pientareisiin kohdistuva toimenpide saattaisi näkyä otantaruuduilla todennäköisemmin kuin moni muut toimenpide. Yli metrin leveät piirteet luetaan indikaattoriin jo nyt, eikä näiden piirteiden leventäminen kovin helposti lisää indikaattorin arvoa, ellei leventäminen ole merkittävää. Lohkon sisälle perustettavat uudet monimuotoisuuskaistat voisivat lisätä indikaattorina arvoa, mutta niitä täytyisi syntyä paljon, jotta osa osuisi otantaruuduille siinä määrin, että indikaattorin arvo kasvaisi. Ruohoista piirrettä ei lueta indikaattoriin, jos lohko, johon se liittyy, on myös nurmenkaltaista kasvillisuutta.

Yli 20 m leveät suojavyöhykkeet tai esim. ei-kaistamaiset kukkapellot eivät lisää indikaattorin arvoa. Suojavyöhykkeiden kaventaminen nykyisestä voisi lisätä indikaattorin arvoa. Ei kuitenkaan ole tietoa, missä määrin ylileveää suojavyöhykealaa on otantaruuduilla tällä hetkellä.

Pienten lammikoiden perustaminen voisi lisätä indikaattorin arvoa. Yli 0,5 hehtaarin kokoisia ei-lineaarisia aloja ei lueta indikaattoriin. Jos ei-tuotannollisilla investoinneilla perustettaville monimuotoisuuskosteikoille määriteltäisiin 0,5 ha enimmäisala, nämä alat voisi lisätä indikaattorin arvoa, mutta tällainen monimutkaistaa toimeenpanoa, eikä ole välttämättä tarkoituksenmukaista luonnon hoidon kannalta. Onko riittävän todennäköistä, että tällaisten perustaminen osuisi indikaattorin otantaruuduille?

Puiden, puuryhmien ja puurivien lisääminen peltomaalle lisäisi indikaattorin arvoa. Näitä tulisi istuttaa hyvin kattavasti peltomaalle, jotta näitä osuisi myös otantaruuduille. Kokonaisten lohkojen metsittäminen ei lisää indikaattorin arvoa. Laitumilla olevat puut tai esim. hedelmätarhojen puut eivät lisää indikaattorin arvoa. Pellolle, mutta metsän laidalle istutettavat puut eivät lisää indikaattorin arvoa, sillä ne luettaisiin kuuluvaksi viereiseen metsään.

Kesantoalan lisääntyminen näkyy indikaattorissa suoraviivaisemmin kuin muiden maisemapiirteiden lisääntyminen. Jos luodaan kesannointia edistäviä toimenpiteitä, tulisi kuitenkin saada varmuus, että edistämistoimenpiteiden kohteena oleva kesantoala otetaan huomioon Luonnonvarakeskuksen tekemässä raportoinnissa Eurostatille.

Kommentoanut [A(2)]: Monimuotoisuutta lisääviin maisemapiirteisiin kului lukea mukaan mm. vanhat, avoimella paikalla kasvavat puuyksilöt, erityisesti onttoutuneet tai jo osin kuolleet puut peltojen laidoilla. Tällaisia ei käytännössä voi synnyttää alle sadassa vuodessa.

Niittyperhosindeksi

Niittyperhosindeksiä edistävät toimenpiteet ovat samoja kuin pölyttäjiä edistävät toimenpiteet. Niittyperhosindeksin edistämiseksi tuskin kannattaa laatia erillisiä toimenpiteitä. Indeksien positiivisen kehityksen haasteena on indeksiin kuuluvien lajien pieni määrä ja siten satunnaistekijöiden vaikutus.

Toimia kannattaa vielä tarkastella yksittäisten lajien esiintymisen mukaan. Jotkin indikaattorin lajit voivat tarvita erityisiä suojelutoimia.

Viljelysmaiden lintuindeksi

Vähentyneet lajit suosivat syysviljoja, viljelemättömiä aloja (kuten kesannot), pienpiirteisiä maisemapiirteitä (pientareet, ojat, pensaikot ja saarekkeet) ja nurmia. Laidunnuksen lisääntymisestä ja nurmien lisäämisestä etenkin viljavaltaisille alueille olisi hyötyä. Toimenpiteillä suurin vaikutus avomaiden keskiosissa, vähiten reunoilla tai pienillä pelloilla

Kotitehtävä:

- Seuraavalla sivulla olevaan taulukkoon pyydetään kommentteja toimiin indikaattoreiden kasvattamiseksi, erityisesti oikean puolimmaiseen sarakkeeseen (muutostarve nykytilaan nähden)
- DL pe 23.5.
- Kommentit kommenttibokseilla suoraan tähän tiedostoon
- Jos on yksityiskohtaisia lisäkommentteja, jotka ei mahdu kommenttibokseihin, niitä voi laittaa tämän dokumentin loppuun erikseen ("Työryhmän lisäterveiset")

Toimenpide	Typologian mukainen toimenpide	Nykyään tällaisia toimenpiteitä ovat	Mihin indikaatto riin vaikuttaa	Arvio kokonaisvaikutavuudesta indikaattoriin [täydennettävä myöhemmin]	Muutostarve nykytilaan nähden
Pienten (alle 0,5 ha , alle 20 m. leveiden) monimuotokaistojen, pienialaisten kosteikkojen sekä puustoisten elementtien lisääminen peltolohkoille. Olemassa olevien pientareiden leventäminen.	Restore small landscape features on agricultural land	Kosteikot, suojavähykkeet, monimuotoisuuskaistat pellon reunalla, tuulensuojaistutuksia jotka luetaan lohkon pinta-alaan, peltopinta-alalla sallitaan indikaattorissa mainitut maisemapiirteet	Maisemapiirteet, lintuindeksi		Kannusteita kapeiden pientareiden leventämiseksi yli metriin. Peltoa halkovat monimuotoisuuskaistat. Kannuste puustoisten elementtien lisäämiseen peltolohkolle ja näitä koskevien sääntöjen helpottaminen. Kannusteet olemassa olevien maisemapiirteiden säilyttämiseksi. Muutokset olisivat mahdollisia jo nykyisen CAP-asetuspohjan perusteella, vaatisi CAP-suunnitelman ja kansallisten säädösten muuttamista --> Onko mielekästä tehdä enää tällä kaudella suunnitelmia vai otetaanko huomioon seuraavalla CAP-ohjelmakaudella?
Kesantomaisen kasvuston lisääminen tarkoituksenmukaisissa kohteissa	Maintain existing extensive agricultural practices and agricultural landscape features	Luonnonhoitopellot, ruusvirna, saneerauskasvit, öljyretikat, samettikukat, liuskakoisot, morsingot, sikurit, viherlannoitusnurmet, kesannot,	Maisemapiirteet, lintuindeksi?, niittyperhost		Miten tunnistetaan monimuotoisuudelle tärkeät kesantoalat ja miten saadaan niitä laajojen peltoaukeiden keskelle? Tarkoituksenmukaisten kohteiden määrittely?

Kommentoinut [TM4]: Minusta jonkinlainen piennarvelvoite pitäisi palauttaa, esim. vähintään 1 m pientareet perustlohkon kaikille reunoille. Sen lisäksi olisi hyvä olla kannusteita leveämpiin 2-3 m pientareisiin. Leveät pientareet olisivat erityisen hyödyllisiä metsän, valta-ojien ja muiden vesialueiden reunoilla.

Kommentoinut [TM3]: Myös pölyttäjäindeksi ja niittyperhostindeksi

Kommentoinut [HH5]: Tulevalla CAP-kaudella voisi kannustaa pienialaisten kosteikkojen ja uomakunnostusten tekoon ei-tuotannollisella investointituella. Nykyisessä muodossa alle 0,3 ha kosteikkohankkeet eivät saa tukea ja 0,3-0,5 ha hankkeet kiinteän 4100 € (vrt. yli 0,5 ha kohteille 12 000 €/ha). Pienillä kohteilla suhteelliset kustannukset korkeampia, jolloin tukitaso saisi olla samassa suhteessa korkeampi. Toinen tärkeä seikka olisi tiedotuksen kehittäminen, nykyisellään vuositasonalla ETI-kohteita rahoitetaan 30 kpl luokkaa ja samoilla hakijoilla on useampia kohteita. Viljelijät eivät tunne ETI-tukea, koska siitä ei tiedoteta riittävästi. Uomakunnostuksissa paljon potentiaalia: monimuotoisuus, vesiensuojelu, virtaamahallinta, peltojen kasvukunnon parantaminen notkopaikkojen tasaaminen kaivumaita käyttäen.

Kommentoinut [L6]: Kannatan, että otetaan mukaan vasta seuraavalla kaudella. Mielestäni hyvä ja ehkä suhteellisen helposti toteutettava toimenpide.

Kommentoinut [TM7]: Myös pölyttäjäindeksi

Kommentoinut [TM8]: Tarkoituksenmukaisimpia niittyperhosten ja pölyttäjiä monimuotoisuuden kannalta ovat pitkäaikaiset kesannot sekä niittykasviseoksilla kylvetyt lyhytaikaisemmat, ei-yksivuotiset kesannot. Näihin tulisi siis erityisesti kannustaa. Vähiten hyötyä on yksivuotisista yhdellä kasvilajilla kylvetyistä kesannoista ja lyhytaikaisista nurmikesannoista, jotka kylvetään tavallisilla kilpailukykyisillä nurmiseoksilla.

Kannusteiden kohdentaminen tehokkaimpiin kesantotoimenpiteisiin on yksinkertaisempaa kuin

...

		monimuotoisuuspellot, suojavyöhykkeet, lintupellot			Pitkäaikaisten kesantojen suosiminen. Vaatisi parempaa kohdennusaineistoa ja kriteereitä kohdentamiseen. CAP-säädöspohjan perusteella mahdollisia jo nyt, mutta vaatii tutkimusta ja toimeenpanollisesti iso työ.
Avoimen peltojen ulkopuolisen niittymäisenä hoidettavan alan kasvattaminen. Pientareiden leventäminen ja hoito ml. niittoajankohta ja tiheys.	Prevent conversion of natural and semi-natural habitats, and habitats of species into agricultural land	Perinnebiotoopit, luonnonlaitumet, niitty ja pientareet,	Niittyperho set, maisemapi irteet		Perinnebiotooppien ja luonnonlaitumien hoito mahdollista CAP:n kautta, Metsähallitus mahdollisesti saamassa myös rahoitusta näiden hoitoon. CAP:n rahoitus ei sovellu kaikkien kohteiden rahoittamiseen tai korvaustaso on CAP:n säännöillä liian alhainen, jotta alueita syntyisi lisää. Tarvitaanko erillinen reunavyöhykeohjelma? (MTK:n monimuotoisuustiekartan ehdotus) Hoidon laatuun ja niittoajankohtaan vaikuttaminen, myös tiehoitokunnat ja muut teiden hoitajat. -> miten voidaan vaikuttaa muihin teihin?
Maatalouselin ympäristön ulkopuolella olevat uuselinympäristöissä (voimalinjat, tien- ja radanvarret) huomioidaan päiväperhosten elinotot		?	Niittyperho set		Mitä toimia tarvitaan?

Kommentoinut [TM11]: Myös pölyttäjäindikaattori

Kommentoinut [L12]: Mihin tuo MH mahdollinen rahoitus liittyy??Mh käyttää samaa Helmi-rahoitusta kuin ELYtkin eikä käsittääkseni ole tulossa mitään erillisrahoitusta MH:lle. Pikemminkin Helmi-rahast ovat pienemässä ensi vuonna viimeistään. CAP:in ja perinnebiotooppien rahoitusongelmaan toivotaan ratkaisua ensi CAP-kaudelta.

Kommentoinut [A9]: Tiheys- termi tulee avata, ettei kukaan ymmärrä väärin, että tiheä niittoa olisi parempi. ELi pitää sanoa, että pientareiden niitto max kerran vuodessa ja vasta kukintokauden päätyttyä, syksyllä.

Kommentoinut [TM10]: Pientareet sisältyivät myös ensimmäiseen toimenpiteeseen, mutta siellä ei mainittu niittoa. Pitäisikö siirtää pientareiden niittoa siinä ja kirjoittaa toimenpidekuvaus siten, että huomioidaan muutkin kuin peltojen pientareet? Tästä voisi silloin poistaa pientareet, ettei ole päällekkäinen ensimmäisen toimenpiteen kanssa.

Kommentoinut [L13]: ELY-keskuksen liikennevastuualue hoitaa tieurakointien kilpailutukset yleisten teiden osalta. Jatkossa hoituu elinvoimakeskusten liikenneyksikön kautta. Periaatteessa "yksilöllisiä" niittoajankohtia ja niittoaleveyden säätöjä voi tehdä olemalla yhteyksissä tieurakointista vastaaviin virkahenkilöihin. Urakointisopimukset ovat kaiketi 5- ...

Kommentoinut [L15]: Fiingridillä on ollut ohjelma ainakin laiduntamisen edistämiseksi. En tiedä nykyistä tilannetta voisiko olla myös esim. niittohoidon edistämiseksi. Ehkä voisi koettaa saada linjojen ...

Kommentoinut [TM16]: Kaupungeissa tulisi lisätä uusniittyjä esim. muuttamalla nurmikoita niityiksi. Kaupunkiympäristöjä käsittelevän teemaryhmän kanssa olisi hyvä pohtia, miten tämä saadaan aikaan.

Kommentoinut [HH17]: Kosteikkorakentaminen myös mahdollista voimalinja-aukeiden notkopaikoissa --> Lintuindeksi. Tärkeä määrittelykysymys on, kuuluvatko ...

Kommentoinut [TM14]: Myös pölyttäjäindikaattori

Viljelytapojen muuttaminen niin, että syysviljoja, talviaikaista kasvipeitteisyyttä ja nurmia suositaan erityisesti viljavaltaisilla alueilla.	Maintain existing extensive agricultural practices and agricultural landscape features	Talviaikainen kasvipeitteisyys	Lintuindeksi, maisemapiirre		Talviaikaisen kasvipeitteen edistäminen. Vaatiiko nykyisen CAP-ehtojen ja toimenpiteen muuttamista, vai onko nykyinen toimiva? Tutkimustietoa sängin vaikutuksista linnustoon on vähän. Syysviljojen (vihreä kasvipeitteisyys) vaikutuksia on tutkittu enemmän ja vaikutukset ovat positiivisia. Miten lisätään nurmien suosiota viljavaltaisilla alueilla ja syysviljojen suosiota?
Laiduntamisen edistäminen	Adopting new policy and legislation	Luomutuotanto EHK:n laidunnustoimenpiteet	Lintuindeksi		Selvitetään, miten laiduntamistoimenpiteet ovat edistäneet laiduntamista. Sen perusteella pohditaan, onko tarpeen tehdä uusia laidunnusta edistäviä toimenpiteitä. Tarpeen edistää laiduntamista erityisesti siellä missä on vähän laajoja peltoaukeita eli ei Lounais-Suomessa
Luomualan lisääminen			Lintuindeksi		Parannetaan luomun toimintaedellytyksiä ja turvataan nykyinen taso
Erityistoimet peltosirkun suojelemiseksi		Uusi toimenpide	Lintuindeksi		Peltosirkun suojeleusuunnitelman toteutus

Kommentoinut [TM18]: Jos sänki lasketaan mukaan, niin talviaikaista kasvipeitettä on jo nykyisin paljon, eikä sen lisäämisellä nykyisestä ehkä ole merkittävää vaikutusta. Kannattanee siis kohdentaa nimenoman vihreän talviaikaisen kasvipeitteen suosimiseen viljavaltaisilla alueilla.

Kommentoinut [HH19]: Kerääjäkasvien lisääminen viljamailla lisää vesiensuojelua, parantaa maan rakennetta ja tarjoaa ravintoa lajistolle. Esimerkiksi hanhet laiduntavat runsaasti muuttoaikaan ja tarvitsevat ravintoa. Sopivasti perustetuilla kerääjäkasvipelloilla voisi olla potentiaalia laajamittaisiksi "hanhipelloiksi", joilla satokasvit kylvetään vasta hanhien jatkettua muuttoa.

Kommentoinut [HH20]: Pölyttäjät myös!

Kommentoinut [TM21]: Mitä laidunnuksen edistämiseksi tässä tarkkaan ottaen tarkoitetaan: varmaan sitä, miten iso osa kotieläimistä laiduntaa tai montako laidunpölvää on keskimäärin per eläinyksikkö? Monimuotoisuuden kannalta erittäin oleellista on myös se, miten laidunnus jakautuu spatiaalisesti, ja se pitäisi huomioida tässä. Laiduntavien eläinten pitäisi jakautua nykyistä tasaisemmin. Korkeita laidunpölväitä tulisi välttää ja mieluummin kasvattaa laidunlataa. Laidunten pitäisi sijaita myös tasaisemmin alueellisesti (eli kartatilojen keskittyminen ja karjakokojen kasvu pitäisi pysäyttää). Jos suuri karjatala, jolla on jo ennestään navetan ympärillä pellot pääosin laitumena, lisää laidunnusta entisestään, monimuotoisuus ei lisäännä.

Kommentoinut [TM22]: Miksi näin? Itse ehdottaisin, että laiduntamista edistetään erityisesti siellä, missä laidunlataa on vähän tai se vähenee.

Kommentoinut [HH23R22]: Kyllä. Laiduntaminen edistää monimuotoisuutta ja voi vähentää rehevöitymistä kaikkialla missä sitä harjoitetaan. Laiduntavan karjan katoaminen on edesauttanut monien arvokkaiden vesialueiden umpeenkasvua ja vesilintujen poikue-elinympäristöt ovat kadonneet näiltä alueilta. Nauta on ...

Kommentoinut [L(24): Lounais-Suomestakin löytyy paljon alueita, joilla laajat peltoaukeat puuttuvat, esim. saaristosta

TYÖRYHMÄN LISÄTERVEISET:

[kirjoita tänne]